

WABLIEFT, een eenvoudig geschreven krant voor volwassenen

Marc Timmerman

WABLIEFT, Vlaanderens enige eenvoudig geschreven krant, bestaat 5 jaar. Gegroeid vanuit de nood aan goed leesmateriaal voor deelnemers aan lees- en schrijfgroepen, betekent WABLIEFT op dit moment voor een ruimere groep van de bevolking een venster op de samenleving. In dit artikel tracht ik de opzet van de krant te schetsen en de grote lijnen van onze principes aan te duiden.

erspreiding van informatie is een eerste vereiste voor een democratie. Mensen die niet geïnformeerd zijn, kunnen onmogelijk deelnemen aan het maatschap-

pelijk leven. Volgens schattingen zijn er in Vlaanderen 300.000 mensen die analfabeet zijn. Hoeveel mensen zijn er dan niet met leesmoeilijkheden? Hoeveel mensen zijn er dan niet die nooit een krant lezen? Hoeveel mensen zijn met andere woorden niet geïnformeerd? Heel wat in elk geval!

Voor mensen met weinig leeservaring

UITGANGSPUNTEN

In 1985 startten het alfabetiseringsproject van Dendermonde en Alfabetisering Vlaanderen met een krant. De krant WABLIEFT was bedoeld voor deelnemers aan de lees- en schrijfgroepen. Het alfabetiseringswerk heeft immers altijd al te kampen gehad met een gebrek aan leesmateriaal voor volwassenen. En toch is dit ontzettend belangrijk.

Deelnemers aan het alfabetiseringswerk zijn niet vertrouwd met teksten. Ze willen in de eerste plaats leren lezen "om te zijn als een ander". Hoe ze iedere dag van lezen kunnen profiteren, is voor hen in het begin niet altijd duidelijk. Ze hebben nog nooit een krant kunnen lezen, ze weten

dus ook niet dat ze er heel wat kunnen aan hebben.

Lezen moet juist gestimuleerd worden. Deelnemers moeten leren er plezier in te krijgen. In die optiek is ook WABLIIFT tot stand gekomen.

De bedoelingen die we in hoofdzaak met deze krant hebben, zijn zesvoudig:

- het thuis lezen stimuleren;
- interesse (in actualiteit, media,...) opwekken;
- stof voor discussie leveren;
- een eigen medium voor volwassenen met leesmoelijkheden aanbieden;
- de opstap naar een 'gewone' krant verkleinen en de overgang naar het lezen van een 'gewone' krant stimuleren;
- participatie in het dagelijks leven bevorderen door het aanbieden van informatie.

WABLIIFT heeft ook een meer structurele bedoeling. Door het de krant hebben mensen met weinig leeservaring in de eerste plaats een eigen, constante bron van informatie.

WABLIIFT ijvert daarenboven mee om geschreven en gesproken taal toegankelijker te maken. Daarom worden er regelmatig workshops georganiseerd om leerkrachten en educatieve werkers, vanuit de praktijk, tips te geven rond tekstvereenvoudiging. Tevens is WABLIIFT actief in alles wat met 'toegankelijkheid' te maken heeft.

DE SITUATIE NU

Er zijn inmiddels 80 nummers van WABLIIFT verschenen. De krant verschijnt om de drie weken. In september '89 werd het concept grondig veranderd. Tot op dat moment had de krant het uitzicht van een

boekje. We wilden onze lezers echter een volwaardige krant aanbieden, dus moest WABLIIFT er ook uitzien als een krant wat formaat en papier betreft. Het tekstvolume werd op die manier verdriedvoudigd en we hadden meteen de mogelijkheid om meer tekstondersteunend materiaal te gebruiken (foto's, kaarten, schema's). Deze ingreep onderstreepte nog meer het volwassen, volwaardige karakter.

De lezers reageerden positief:

"Het is precies een echte krant!"

"Ik ben er niet beschaamd in dat ik de WABLIIFT lees."

ABONNEES

WABLIIFT heeft op dit ogenblik 2.300 abonnees. Oorspronkelijk waren de meesten hiervan deelnemers aan lees- en schrijfgroepen. Op dit ogenblik is die situatie grondig veranderd. Deelnemers aan lees- en schrijfgroepen maken nu nog de helft van het abonnementenbestand uit.

De andere helft bestaat uit (in orde van omvang): technische scholen, BuSO's, cursisten van de basiseducatie, lagere scholen, bejaardentehuizen, migranten, mensen die Nederlands leren of doceren (vooral leerkrachten uit Wallonië), bibliotheken,...

EENVOUDIG...

WABLIIFT blijft zich prioritair naar het niveau van deelnemers aan lees- en schrijfgroepen richten. De redenen daarvoor zijn niet alleen van historische aard. We willen vermijden dat de mensen met weinig leeservaring, zij die WABLIIFT het hardst nodig hebben, weer uit de boot zouden vallen. Door ons permanent op deze doelgroep te oriënteren blijft de lees-

baarheidsgraad van onze teksten zo toegankelijk mogelijk. WABLIET-redacteuren hebben een ruime ervaring in het alfabetiseringswerk. Constant wordt de leesbaarheidsgraad van WABLIET in de praktijk gecontroleerd. Deze voorwaarden zijn volgens ons nodig om onze doelen optimaal en permanent te realiseren.

WABLIET is eenvoudig op verschillende terreinen. Wat de inhoud betreft, brengt WABLIET een synthese van het 'brandend actuele' nieuws. Onderwerpen waar lezers niet vertrouwd mee zijn - dat zijn nogal vaak de onderwerpen uit de rubriek 'buitenland' - worden aantrekkelijk gemaakt door de mogelijke verbanden met de lezer bloot te leggen. Een verre oorlog kan toch zijn invloed hebben op iemand die in België woont. Een milieuramp kan zijn invloed hebben op iemands komende vakantie. Door die verbanden aan te halen hopen we dat de lezer de actualiteit als 'dichter bij zijn bed' ervaart. In alle artikels wordt de gedachtengang zo logisch mogelijk uitgelegd.

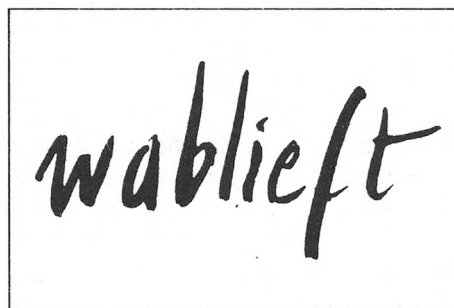
De vorm van de artikels is eenvoudig: een duidelijke inleiding, korte hoofdstukjes, geen te lange artikels. De foto's worden ook in functie van de duidelijkheid gekozen. Het taalgebruik is zo helder en eenvoudig mogelijk. Dat wil ondermeer zeggen dat in WABLIET korte zinnen staan waarin zo weinig mogelijk moeilijke woorden in voorkomen.

... EN VOLWASSEN

Met WABLIET willen we een volwassen krant uitbrengen. Dezelfde onderwerpen als in andere kranten komen ook hier aan bod. Het uitzicht is dat van een volwassen krant. Hoewel de teksten vaak een volledige situatie of achtergrond schetsen,

wordt in WABLIET een schoolse of een pedante stijl ten stelligste vermeden.

'Volwassen' materiaal is in het educatieve veld zo goed als onbestaande. Altijd is aangemaakt materiaal bestemd om in educatieve situaties, onder begeleiding gebruikt te worden. Telkens zijn deelnemers afhankelijk van zo'n situatie, van hun begeleider, om educatief materiaal te gebruiken.

De bedoeling van WABLIET is los te komen van dat puur educatieve. WABLIET is dus niet in de eerste plaats bedoeld als 'lesmateriaal', maar als iets waar mensen zich persoonlijk op abonneren om er naar eigen goeddunken mee te kunnen omgaan. Ze abonneren zich op WABLIET zoals een ervaren lezer zich op een andere krant abonneert. Daarom ook willen we die krant zoveel mogelijk rechtstreeks naar ons doelpubliek versturen, d.w.z. dat we het nemen van een privé-abonnement stimuleren en dat we de kranten zoveel mogelijk naar de thuisadressen sturen.

Dit alles neemt natuurlijk niet weg dat WABLIET in educatieve situaties - zeker waar informatie nodig is - een belangrijke rol kan spelen.

Het schrijven van eenvoudige informatieve teksten

Alle criteria waaraan een eenvoudige informatieve tekst moet voldoen, in dit artikel weergegeven is onmogelijk. Daarom houd ik het bij de volgens ons meest essentiële punten (1).

TAAL

Het meest voor de hand liggende criterium is zeker taalgebruik. We trachten lange, moeilijke, abstracte woorden of begrippen te vermijden. We zorgen ervoor dat we geen lange of samengestelde zinnen gebruiken. Er valt over criteria die met taal verband houden nog veel meer te zeggen (2). De WABLIJFT-redacteurs zijn echter van mening dat eenvoudig taalgebruik weliswaar een eerste voorwaarde is, maar dat er veel meer belangrijke voorwaarden zijn om tot echt toegankelijke informatieve teksten te komen.

GEEN VOORKENNIS, GEEN INTERESSE

WABLIJFT gaat er van uit dat de lezers niet a priori geïnteresseerd zijn en dat ze geen voorkennis hebben. Dit uitgangspunt heeft zo zijn consequenties. In een artikel over de eenmaking van Duitsland bijvoorbeeld beginnen we van bij WO II. Het is immers niet evident dat mensen met weinig leeservaring de geschiedenis van de opsplitsing tussen Oost en West kennen.

WABLIJFT-lezers zullen het eerst populaire nieuwtjes lezen. Buitenlands nieuws

bijvoorbeeld interesseert hen minder, omdat ze vinden dat het hen niet raakt. We proberen zoveel mogelijk het verband tussen de buitenlandse actualiteit en het leven hier in Vlaanderen aan te tonen. 'Glasnost' en 'perestroika' spelen wel degelijk een rol voor de wereldvrede, dus voor iedereen. De eenmaking van Europa is wel degelijk belangrijk voor iedere consument, werknemer, enz. Als je die gevolgen kan schetsen, dan maak je meer kans om de interesse te wekken.

Nog een andere belemmering is het feit dat sommige mensen zich bij bepaalde onderwerpen totaal niets kunnen voorstellen. Wat zegt 'apartheid' als je niet eens weet waar Zuid-Afrika ligt, wie er allemaal woont, wat de geschiedenis van dat land is. Wat betekent politiek in islamitische landen als je niet weet hoe het leven van een islamiet eruit ziet. In onze artikels proberen we bij 'apartheid' het dagelijkse leven van een zwarte te schetsen. Lezers kunnen zich dan veel beter voorstellen wat er precies gaande is.

FUNCTIONEEL

Waar het kan, proberen we onze artikels functioneel te maken. We doen dat niet alleen om het voor de lezer interessant te maken. We stellen vast dat ons publiek weinig naar de bioscoop trekt of deelneemt aan manifestaties. Daarom proberen we films, manifestaties aan te kondigen. Dat kan inhouden dat er meteen bijkomende informatie (zoals adressen, prijzen, data) gegeven wordt in het artikel zelf.

Tenslotte is het altijd de bedoeling dat de lezer 'maximaal' gebruik maakt van zijn krant. De rubriek 'goed kopen' is zelfs 100 % functioneel. Daar trachten we de actualiteit zo te brengen dat lezers in hun hoedanigheid van consument aangesproken worden.

VERKIEZINGEN

Stem geldig

Op 13 december gaan 7 miljoen mensen stemmen. 1 miljoen daarvan stemt ongeldig. Dat wil zeggen dat hun stembrief niet goed ingevuld is. Sommigen doen dat met opzet, anderen per ongeluk.

Wat moet je doen om geldig te stemmen?

Drie stembrieven

In het stemlokaal krijgen we drie stembrieven. Eén voor de kamer, één voor de senaat en één voor de provincie. Elke stembrief heeft een andere kleur. Op elke stembrief staan alle partijen. Onder de naam en het nummer van de partij staan de namen van de kandidaten.

1	=	SAP
2	=	KPB
4	=	CVP
5	=	AGALEV
7	=	SP
8	=	PVDA
9	=	PVV
10	=	VLAAMS BLOK
13	=	VU

VOLKSUNIE. EEN KORDATE AANPAK.

Eén bolletje of meer?

Per stembrief mag je slechts voor 1 partij stemmen. Je kan dit op verschillende manieren doen.

1/ Je geeft een kopstem. Je maakt het bovenste bolletje rood. Dat wil dan zeggen dat je akkoord gaat met de volgorde van de kandidaten.

2/ Je geeft een naamstem. Als je voor een bepaalde politieke wil stemmen, maak je het bolletje ernaast rood.

3/ Je kan deze twee tesamen doen. Eén kopstem en één of meerdere naamstemmen is mogelijk. (MT)

EVENWICHT

De WABLIJFT-ploeg heeft het geluk een krant uit te geven. Een middel om de interesse op te wekken is de rubriek-indeling van elke krant, dus ook van WABLIJFT. Populair nieuws kan als gangmaker voor andere artikels dienen.

STRUCTUUR

Artikels waarvoor geen voorkennis vereist is, kunnen lang worden. Daarom vinden we de structuur van artikels erg belangrijk. Hoofdartikels proberen we schematisch geschetst zo op te stellen:

- een inleiding die kort de actualiteit weergeeft;
- het hoofdartikel zelf: daarin wordt de actualiteit weergegeven;
- één of twee artikels in een kader: daarin kunnen de achtergronden, de geschiedenis beschreven worden (de afwezige voorkennis wordt op die manier ingevuld). Zo'n artikel kan ook de bedoeling hebben de lezer in staat te stellen zich bij de actualiteit iets voor te stellen.

We proberen een 'modulaire' structuur aan de hoofdartikels te geven. De lezer kan de inleiding lezen, de foto's en titels bekijken. Hij weet dan misschien genoeg. Hij kan ook geïnteresseerd zijn of raken en het hoofdartikel lezen en hij weet meer. Hij kan de achtergrondstukjes lezen en hij heeft een volledig beeld - zij het in grote lijnen - van een stuk actualiteit.

Belangrijk in dit modulaire concept is dat de lezer geen volledige bladzijde moet doorlezen om te weten waarover het gaat. Integendeel, hij krijgt rustpauzes en hij kan telkens beslissen verder te lezen of niet. De lezer krijgt altijd informatie. Zelfs

al leest hij enkel de inleiding.

Met deze uiteenzetting denk ik al het belang te hebben aangetoond van artikels in korte, overzichtelijke en afgelijnde blokjes.

INFORMATIE, MAAR MET MATE...

Een gepaste dosis informatie is, denken we, ook een voorwaarde om eenvoudige teksten te schrijven. Teveel informatie, te lange redeneringen in een tekst werken blokkerend. Daarom zijn we genoodzaakt om vooraf, bij ieder item te bepalen waarop we de klemtoon willen leggen. Elk nieuw element of facet proberen we in aparte blokjes tekst te beschrijven.

ALTERNATIEVEN

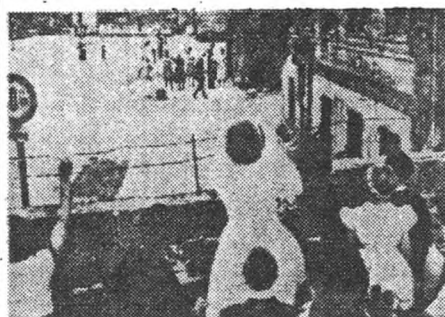
Moeilijke onderwerpen kunnen soms anders dan puur tekstueel beschreven worden. Helaas kan ik hier geen lijstje geven, hopelijk kunnen voorbeelden inspirerend zijn.

De afbraak van de Berlijnse Muur hebben we beschreven aan de hand van een fotoreportage. In een inleiding werd kort gesteld wat er gaande was. Foto's met een korte ondertitel gaven de hele geschiedenis én de meest recente gebeurtenissen weer. Dergelijke teksten kunnen erg indringend zijn. Een huwelijksfoto met het bruidspaar aan de ene en de familie aan de andere kant van de muur zegt meer dan een brok tekst.

DE BERLIJNSE MUUR

Berlijn, 13 augustus '61. Over enkele uren begint men aan de bouw van de Berlijnse muur. Voor de Oost-Berlijners is dit de laatste kans. Een paar vluchten nog snel naar het Westen.

Dan is het gedaan... 28 jaar lang wordt de stad in twee gesneden. Families, vrienden en buren worden gescheiden. Op de foto zie je zo'n familie. Het pas getrouwde paar wuift naar de familie aan de overkant van de muur. Ik heb al gezelliger bruiloften meegemaakt.

Juist belangrijke figuren hebben de moeilijkste namen. Hier ook kan het gebruik van foto's handig zijn. Neem nu Gorbatsjov: iedereen herkent de man, veel mensen kunnen zijn naam moeilijk ontcijferen. Als je een foto gebruikt, kan je in je tekst schrijven over 'de president', 'Gorbi' of zelfs 'Michaël'. Zo moeten de lezers niet om de zoveel regels de klip 'Gorbatsjov' omzeilen.

Uitslagen van verkiezingen of van onderzoeken zijn moeilijk in teksten te beschrijven. In de tekst zelf geven we soms enkel de hoofdlijn; in een diagram of in een schets maken we details duidelijk.

LAY-OUT EN VORMGEVING

Het blijkt dat mensen met weinig leeservaring best een lettertype met schreef lezen (b.v. :H schreefloos, H: met schreef).

Andere aandachtspunten zijn:

- duidelijke aflijningen tussen artikels en alinea's onderling;
- gebruik van (tekstondersteunende) illustraties zoals 'sprekende' foto's, landkaarten, eventueel zelfs eenvoudige diagrammen;

- korte regels, zodat er niet met de vinger moet worden gelezen;
- een grote spatie tussen de regels.

EERST DE TEKST, DAN DE EENVOUD

Eenvoudige teksten maken binnen de beperking van bovenstaande aandachtspunten is onmogelijk, denk ik. Grosso modo gaan we als volgt tewerk. Na het bepalen van de grote lijnen schrijven we de tekst. De eenvoud komt vooral in een laatste fase. WABLIEFT heeft de gewoonte om de eindredactie met meerdere mensen te doen. Volgens onze ervaring is dit het meest efficiënte systeem om tot eenvoudige teksten te komen.

Marc Timmerman
Alfabetisering Vlaanderen,
Gentsesteenweg 58,
9200 Dendermonde

Noot

1. Elke VONK-lezer krijgt het laatste nummer van WABLIEFT apart toegestuurd.
Zo kan u zelf nagaan
of we er in de praktijk iets van bakken.
2. Wie dat wenst, kan een uitgebreide criteria-lijst aanvragen.